257914 ـ کوچک شمردن شخص در حضور یا غیاب وی

سوال

آیا اینکه کسی را رخم (نچسب) بنامیم غیبت به شمار می‌رود؟ این شخص وقتی چنین لفظی را درباره‌اش به کار بردم حضور نداشت. آیا چنین حرفی که در حال خشم بیان کردم غیبت به حساب می‌آید؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ حدود غیبت را به وضح بیان کرده، آنجا که فرمودند: آیا می‌دانید غیبت چیست؟ گفتند: الله و پیامبرش آگاهترند. فرمود: یاد کردن برادرات به آنچه دوست ندارد گفته شد: اگر آنچه می‌گویم در برادرم موجود باشد چه؟ فرمود: اگر آنچه می‌گویی در وی باشد غیبتش کرده‌ای و اگر آنچه می‌گویی در او نباشد به وی بهتان زده‌ای به روایت مسلم (۲۵۸۹).

امام مالک در موطا (۳/ ۱۵۰) روایت کرده مردی از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ پرسید: غیبت چیست؟ فرمود: اینکه کسی را با آنچه دوست ندارد بشنود یاد کنی گفت: ای پیامبر خدا، حتی اگر درست باشد؟ فرمود: اگر نادرست باشد آن بهتان است شیخ آلبانی در السلسلة الصحیحة (۱۹۹۲) آن را صحیح دانسته است.

دوم:

غیبت تنها در صورت عدم حضور شخص است، اما کوچک شمردن و بد گفتن از او در حضورش شتم و دشنام است که این نیز حرام است.

رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: دشنام دادن مسلمان فسق است و جنگیدن با او کفر به روایت بخاری (۴۸) و مسلم (۶۴).

و رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: به یکدیگر حسد نورزید و به ضرر یکدیگر بازارگرمی کاذب نکنید و از هم کینه به دل نگیرید و به هم پشت نکنید و کسی از شما بر فروش دیگری نفروشد (معامله‌ی دیگری را با قول به خرید با قیمت

بالاتر به هم نزنید) و بندگان الله و برادر هم باشید. مسلمان برادر مسلمان است، به او ستم نمی‌کند و پشتش را خالی نمی‌کند و کوچکش نمی‌شمارد. تقوی اینجاست ـ و در همین حال سه بار به سینه‌اش اشاره نمود ـ برای بنده همین شر و بدی کافی است که برادر مسلمانش را تحقیر نماید. همه‌ی مسلمان بر مسلمان دیگر حرام است: خونش و مالش و ناموسش به روایت مسلم (۲۵۶۴).

حافظ ابن حجر ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

راجح‌تر آن است که آن را خاص به عدم حضور شخص بدانیم زیر از آن مشتق شده است (یعنی غیبت با کسر غین از غَیبت با فتح غین مشتق شده به معنای حضور نداشتن) و اهل لغت بر همین جزم کرده‌اند. ابن التِّین می‌گوید: غیبت یعنی یاد کردن شخص با چیزی [و لفظی] که بد می‌دارد در عدم حضور او. زمخشری نیز همینطور قید نموده و همچنین ابونصر قشیری در تفسیر و ابن خمیس در جزء مفردی درباره‌ی غیبت و منذری و بسیاری از علما که یکی از آخرین آنان کرمانی است که می‌گوید: غیبت این است که پشت سر انسان سخنی بگویی که اگر بشنود بدش بیاید و [آن سخن] راست باشد

فتح الباری (۱۰/ ۴۶۹).

گرگانی می‌گوید: غیبت یعنی یاد کردن از بدی‌هایی که در شخص موجود است در حالی که خودش حضور ندارد، حتی اگر بهتان نباشد، و اگر در حضورش باشد شتم و سرزنش به شمار می‌آید

التعریفات (۱۶۳).

خلاصه آنکه این سخن شما درباره‌ی برادر مسلمانت که او رخم است در لهجه‌ی عامی به معنای شخص نچسب است که هم‌نشینی با او به سبب طبع و نحوه‌ی سخن گفتنش خوش نیست، چنین چیزی غیبتِ حرام است حتی اگر در حال خشم بگویی زیرا خشم به شما جواز این را نمی‌دهد که آبروی برادری که در حقت ظلمی روا نداشته را ببری.

درباره‌ی غیبت از پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ وعید شدید وارد شده بنابراین سریع توبه کن و اگر این حرف به گوش برادرت رسیده از او عذرخواهی کن و اگر به او نرسیده از الله مغفرت بخواه و برای برادرت دعا کن.

مراجعه نمایید به سوال شماره‌ی (23328) .

والله اعلم